Knjiga je sufinansirana na konkursu
Ministarstva kulture Crne Gore za 2018. godinu

Copyright © Aleksandar Bečanović
Copyright © 2018 za Crnu Goru Nova knjiga, Podgorica

ALEKSANDAR BEČANOVIĆ

VLATKA

I

IMAGINARNO:
zima 1909.

She is gone, she is lost, she is found, she is ever fair;
Sorrows weakly where love draws not too;
Woe's cries sound nothing, but only in love's ear.
Do then by dying what life cannot do.

Walter Raleigh – *The Ocean's Love to Cynthia*

Sve sam više zatočenica u ovom hotelu.

Čim je saznao da sam postala malokrvna i da me, češće nego ranije, hvataju glavobolje koje su ponekad bile praćene i mučnim vrtoglavicama, otac je poslao po mene i ja sam sjela u voz za Sarajevo, odakle bih sljedećeg dana nastavila za Crnu Goru. U pismu je otac poručio da će mi boravak u Pristanu koristiti, da je zima izuzetno blaga i da se majka i on raduju što će me ponovo vidjeti nakon šest mjeseci otkako sam, nespokojna i uplakana, ali odlučna da nešto učinim sa vlastitim životom, otišla u Beč na studije filozofije. Htjela sam da odgovorim kako ne bih smjela sada da napuštam univerzitet, da sam napokon pronašla prijateljice u novoj sredini, da se moje znanje njemačkog usavršilo do te mjere da me je odavao još jedino akcent, ali sam bila isuviše psihički i fizički oslabila da bih se usprotivila ocu. A i spopala me je neka slabost koja je prešla u čamotinju, te sam ocu odgovorila pismom da se radujem što ću ih opet vidjeti. Ništa ne priziva slike toplog doma kao bolest, osjećaj da ste iscrpljeni do te mjere da nema drugog izlaza sem oporavka i odmora među ljudima koji vas vole. Anemija me je zbilja strašno izmorila i potrudila sam se da mi makar lice ne bude neprijatno blijedo dok budem čekala na stanici da otac dođe po mene. Hrabro sam glumila da je u sve u redu, ali je otac odmah primijetio da ispod vještačkog osmijeha stoji stvarna bol. 'Vlatka, mala moja', rekao je i stavio mi ćebe preko leđa, 'sve će biti u redu. Tvoj bečki doktor je rekao da će te boravak kući sigurno

okrijepiti, možda će potpuno ozdravljenje malo više potrajati, ali je zagarantovano. Znaš kako je naša klima ljekovita. Nemoj za neko vrijeme razmišljati o univerzitetu. Ne puštamo te nazad u Beč dok ti se ne vrati rumen u obraze'.

I stvarno, odmah pošto sam došla kući, u Pristan, makar prvih nekoliko dana, činilo se da mi se zdravlje poboljšava, da sunce i slani vazduh polagano istjeruju austrijsku studen koja se nakupila u mojim kostima. Majka je rekla kako će mi njena hrana povratiti snagu, a duge šetnje obalom mir koji je neophodan da krv ponovo bude snažna. Prijala mi je ta briga: bilo je lijepo ponovo biti razmažen, ponovo biti u centru pažnje. Izašla bih na balkon pred noć, udisala duboko i posmatrala pejzaž, more koje je povremeno bljeskalo – apsorpcija posljednjih sunčevih zraka – i oblake koji su se rasprskavali na nebu. Nakon obilne večere, sjedjeli bismo nas troje u salonu, otac bi pričao malo o politici, više o poslu, majka je šila goblen a meni su misli bludjele. Pred spavanje – iako me je majka grdila da to ne radim – ispod svijeće pisala sam duga pisma svojim prijateljicama u Beču mada ništa zanimljivo nisam imala da im ispričam, jer se u Pristanu i inače nikad ništa značajno ne događa. Dok bih ispisivala posljednje retke, kao po nekoj komandi, u moju sobu je ulazila blaga, razlivena mjesečina, najvarljivija od svih svjetlosti. Ostavila bih dovršeno, ali neadresirano pismo na stolu i ulazila u krevet. Ujutro se ne bih sjećala da sam išta sanjala, mada je kušin povremeno bio vlažan, vjerovatno od mojih preznojavanja. Možda sam tu, nesvjesno, u tim zauvijek izgubljenim snovima prvi put vidjela ili naslutila ono što će uslijediti.

Mora da je moje tijelo, nakon pola godine provedene u prijestolnici K.u.K. monarhije, doživjelo neku vrstu pozitivnog šoka u Pristanu: otud nesumnjivo boljitak koji sam osjetila kada sam se vratila u prostor djetinjstva. Ali šok, kao što znamo, ne može dugo da traje i čim je moje zimovanje u Pristanu prešlo u domaću rutinu, u svakodnevno otaljavanje porodičnih obreda,

čim je hotel iz mog privremenog, gotovo romantičnog skrovišta opet postao samo očev posao koji priljежno vodi, vratile su se glavobolje, a onda i malaksalost koja se rasprostrla cijelim organizmom. Svi su simptomi bili tu i otac je pozvao svog prijatelja, doktora Dragovića koji je liječio i crnogorski dvor, da me hitno pregleda. Doktor je samo potvrdio ono što smo već pretpostavljali: akutna anemija koja se još može i opasno pogoršati. Majka je bila neutješna što njena dobro osmišljena dijeta nije dala očekivane rezultate, otac se natmurio, sada zbilja zabrinut za moju budućnost, a ja sam opet zapala u melanholično raspoloženje. Izgledi da ubrzo ponovo odem u Beč bili su minimalni, pa su i nerijetki sunčani dani najednom, umjesto olakšanja, bili čudno turobni i dugački. Roditelji su vidjeli moju snuždenost, shvatali da i ambijent tome doprinosi, ali nisu znali kako da razriješe čvor: doimalo im se da, sada kada je stanje ovako narušeno, kakvoj god varijanti se priklonili – ili da me vrate na studije ili da me zadrže ovdje – to mi neće mnogo pomoći.

Naročito me je hotel gušio: kao da mi nije davao dovoljno prostora, kao da me za nešto uskraćivao što ni sama nisam umjela da objasnim. Hotel *Marina* je bio ponos mog oca, divna građevina koja se svojom ljepotom izdvajala iz pristanske okoline. Otac je imao dobre, čak rođačke veze sa dvorom, što je mudro iskoristio da za sebe obezbjedi maltene monopolski posao sa duvanom koji je počeo da se razvija u Crnoj Gori. Nakon desetak godina bio je jedan od najbogatijih ljudi u zemlji koja samo što nije postala najmlađa Kraljevina u Evropi, a onda je na iznenađenje svojih partnera – pa i moje majke, koja ionako nikada nije shvatala muževljeve planove – odlučio da se povuče i da dio svog kapitala uloži u hotel koji se tada podizao u Pristanu. Otkupio je ono što su Italijani već bili izgradili, dovršio hotel i otvorio ga uz svečanost kojoj su prisustvovali i ugledni predstavnici crnogorske vladarske familije. Otac nije zarađivao kao nekada ali je bio izuzetno zadovoljan svojom posljednjom

investicijom: odgovarao mu je taj novopronađeni mir, pitomina pristanske prirode, duge poslijepodnevne sjedeljke u salonu. Hotel je imao dvadeset soba i otac je za nas izdvojio tri najveće, kao i dva salona. Iako je preko cijele godine *Marina* bila prilično ispunjena gostima, prevashodno Italijanima, mi smo bili odvojeni od svega toga u desnom krilu zgrade: mogli smo da živimo, u principu, bez ikakvih spoljašnjih smetnji.

Mada mi to nikada nije otvoreno rekao, sigurna sam da je otac donio ovakvu odluku samo zbog mene: moji roditelji su se i inače sporo privikavali na luksuz. Otac se potrudio da dobijem najbolje moguće uslove: s jedne strane, htio je da me odvoji od cetinjske gungule, čestih intriga i ugovorenih brakova – smatrao je da Crna Gora neće biti moderno društvo dok se taj priglupi običaj ne otpošalje u prošlost i užasavao se i same pomisli da bih i ja mogla postati predmet nečijeg interesovanja u probirljivim krugovima vladarske elite –, s druge, nastojao je da mi osigura boravak u mediteranskoj klimi. U djetinjstvu nisam bila bolešljiva, ali mi je fizionomija nekako uvijek bila krhka, slabašna, i ubrzo je ocu i majki moje zdravlje postalo najveća briga, čak i onda kada je ono bilo sasvim u redu, bez ikakvih znakova da mi prijeti veća nevolja. U hotel je otac prenio i cijelu našu porodičnu biblioteku koju je marljivo skupljao za mene, jer on sam knjige nije čitao. 'Uvijek posla preko glave', govorio je snuždeno, 'ali ti ćeš imati sve vrijeme ovog svijeta za sebe. Toliko moram za tebe da uradim'. Čak iz Leipziga je doveo profesora njemačkog i tako su otpočele moje pripreme za studije kojima sam se posvetila sa velikim entuzijazmom.

Sada sa gorkom ironijom shvatam da se dom – utočište moje slobode – pretvorio u neku vrstu zatvora, a i ja i roditelji smo nemoćni da to spriječimo. Ovi zidovi me sputavaju, unose nervozu: o njima ne mislim kao o srećnom ambijentu mog odrastanja, već kao o prostoru u kojem me je sustigla bolest i koji prijeti da me potpuno zarobi. Gosti koji mi prije uopšte